

coraz to wyższych aspiracji przekłada się bezpośrednio na wzrost oczekiwań ludności w stosunku do środowiska zamieszkania. Jednocześnie jakość tego środowiska jest niezbędna dla osiągnięcia wysokiego poziomu rozwoju, na przykład przez przeciwdziałanie różnego rodzaju wykluczeniom lub niedyskryminowanie w procesach rozwojowych w zależności od miejsca zamieszkania. Szczególne znaczenie będzie mieć dostęp i wysoka jakość usług publicznych (pojęcie to dla każdego z rodzajów usług będzie definiowane indywidualnie – ale każdorazowo powinno odnosić się do wysokiej ich efektywności i bazowaniu na najnowszej dostępnej wiedzy i rozwiązaniach organizacyjnych). Kluczowe dla jakości życia są usługi edukacyjne, ochrona zdrowia oraz usługi zapewniające aktywność lokalnej społeczności (w tym włączenie osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem). Kontynuowane powinny być procesy rewitalizacji, którą należy rozumieć jako kompleksową odnowę danego obszaru – czyli zarówno poprawę sytuacji społecznej (rozwiązanie lub złagodzenie problemów), jak i doprowadzenie przestrzeni i środowiska do satysfakcjonującego stanu. Finalnie powinno to prowadzić do zasadniczej poprawy jakości życia w obszarach o wcześniej bardzo niekorzystnych warunkach. Finansowanie rewitalizacji jest uwarunkowane przepisami i formalnie procesy te będą im podporządkowane, ale niezależnie od możliwości finansowania tych zmian lub jej braku, idea kompleksowej odnowy obszarów problemowych powinna być zawsze uwzględniana w programowaniu rozwoju na poziomie lokalnym. W stosunku do obszarów centralnych miast pożądana jest kontynuacja ich rewitalizacji. Dzięki temu wzmacniają się funkcje centralne miast oraz zmniejszają problemy i konflikty społeczne.

Podstawową zasadą przyjmowaną przy wszelkich działaniach w obszarze infrastruktury społecznej, powinno być także bezwzględne jej dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz innych osób ze szczególnymi potrzebami (np. rodziców z wózkami dziecięcymi). Także zasób mieszkaniowy (zwłaszcza budynki wielorodzinne) powinien być wyposażony w windy, ze względu na prognozowaną rosnącą skalę potrzeb, związanych z dużą liczbą ludności starszej zamieszkującej budynki niewyposażone w windy. Pomimo, że liczba miejscowości wyposażonych w różnego rodzaju usługi w ostatnich latach zwiększyła się, to przy bardzo dużym rozproszeniu sieci osadniczej i bardzo dużej liczbie miejscowości małych i bardzo małych, wciąż bardzo duża część miejscowości pozbawiona będzie nawet podstawowych usług publicznych, dla korzystania z których niezbędne będzie udanie się do większych miejscowości, leżących w sąsiedztwie (miejscowości liczące poniżej 100 mieszkańców, których jest prawie 1,2 tys., stanowią prawie 35% ogółu miejscowości województwa, ale ich ludność to niespełna 7% ludności wiejskiej województwa i tylko 2,9% ludności całego województwa). Coraz większej wagi nabierają przestrzenie publiczne, które są miejscem rekreacji, integracji i włączenia społecznego, a w małych miejscowościach mogą też pełnić role centrotwórcze. W najbliższych latach należy spodziewać się coraz większego znaczenia tych form świadczenia usług, które nie wiążą się z tworzeniem nowej infrastruktury, zwłaszcza w miejscowościach, gdzie zapotrzebowanie na daną usługę jest obiektywnie niezbyt duże lub może mieć zmienny w czasie charakter. Realizacja działań bez tworzenia trwałej infrastruktury pozwala na dużo większą elastyczność ich prowadzenia i ułatwia szybkie podejmowanie decyzji o ich uruchamianiu (dotyczy to na przykład opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, która dla małych grup może być realizowana w domu opiekuna lub opieki senioralnej, której pewne formy mogą być realizowane w miejscu zamieszkania seniora). Należy także zakładać, że pewne rodzaje usług będą świadczone zdalnie, za pomocą technologii cyfrowych, a dostęp do niektórych, wymagających bezpośredniego kontaktu z instytucją powinien być świadczony za pomocą dedykowanego transportu (dowozu osób – np. na zajęcia aktywizujące dla seniorów). Przy organizacji usług należy odchodzić od modelu administracyjnego (zakładającego, że podaż i pobyt usług powinny się bilansować w granicach jednostki organu prowadzącego) w kierunku modelu funkcjonalnego (zakładającego, że dana placówka usługowa powinna obsługiwać wszystkich mieszkańców w obszarze dogodnego dostępu, niezależnie od położenia administracyjnego). W szczególności zasada ta powinna dotyczyć następujących rodzajów usług: opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (potocznie określanej jako „opieka żłobkowa”), wychowania przedszkolnego, działalności animacyjnej prowadzonej w świetlicach wiejskich oraz domach kultury i wszelkich form integracji i włączenia seniorów (także integracji międzypokoleniowej), a także poradnictwa psychologicznego dla dzieci i wsparcia rodziny. Rozwiązania wymaga problem bardzo dysfunkcyjnej obsługi mieszkańców w parach gmin, tworzonych przez gminę miejską i otaczającą ją gminę wiejską (tzw. gminy obwarunkowe). Z punktu widzenia jak największej efektywności funkcjonowania usług oraz kształtowania jakości życia mieszkańców, należałoby dążyć do przekształcania takich par gmin w gminy miejsko-wiejskie.

Immanentną składową wysokiej jakości przestrzeni jest stan środowiska. Absolutnym priorytetem polityki rozwoju będzie dążenie do osiągnięcia jak najkorzystniejszego stanu środowiska, zarówno poprzez kontynuację działań tradycyjnych, jak i nowe rozwiązania systemowe – związane z dekarbonizacją i transformacją energetyczną (polegającą nie tylko ze zmianie źródeł zasilania, ale także dążeniu do ograniczania zużycia energii), gospodarką o obiegu zamkniętym, radykalnymi działaniami na rzecz ochrony wody (zarówno redukcji